

การวิเคราะห์นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย *

ANALYSIS OF POLICIES AND STRATEGIES IN PROPERTY MANAGEMENT OF MONASTERIES IN THAILAND

สุภัทรชัย สีสะใบ, พระมหาสมชาย ขนดิสโรน,
พระเมธาวิไนยรส (สุเทพ พุทธจรรยา)

Suphattharachai Sisabai, Phramaha Somchai Khantisarano,
Phramethawinairot (Suthep Buddhajanya)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: suphattharachai.sis@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. วิเคราะห์สภาพการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย 2. สังเคราะห์นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย และ 3. นำเสนอ
นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัย
แบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน การสนทนากลุ่มเฉพาะ
กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 รูปหรือคน และการประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
จำนวน 28 รูปหรือคน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจัดกลุ่มข้อมูล สร้างรหัส และสังเคราะห์
ประเด็นสำคัญ พร้อมใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อพัฒนาแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสม
กับบริบทของวัด

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน
จุดแข็งคือ วัดมีระบบบริหารที่ยึดหลักศาสนา โปร่งใส และได้รับการสนับสนุนจากชุมชนอย่าง
ต่อเนื่อง อีกทั้งถือครองที่ดินในทำเลที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ ขาดระบบ
บัญชีและรายงานการเงินที่ชัดเจน ขาดทักษะในการบริหารจัดการ และขาดการมีส่วนร่วม
จากชุมชน 2. การวิจัยได้สังเคราะห์นโยบายหลัก 5 ประการ คือ การจัดทำบัญชีที่โปร่งใส
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การตั้งคณะ
กรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาบุคลากร พร้อมกลยุทธ์ 8 ประการ เช่น

การใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพ การเสริมความโปร่งใส การสร้างความมั่นคงทางการเงินและการสื่อสารกับชุมชน 3. แนวทางเสนอแนะ ได้แก่ การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การรายงานผลอย่างโปร่งใสและการจัดตั้งสำนักทรัพย์สินเพื่อยกระดับการจัดการให้ทันสมัย โปร่งใส และยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการทรัพย์สิน; วัด; กลยุทธ์; ธรรมภิบาล

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To analyze the current state of monastery asset management in Thailand, 2. To synthesize policies and strategies for monastery asset management in Thailand, and 3. To propose policies and strategies for monastery asset management in Thailand. The research used a mixed methodology, consisting of documentary research, qualitative research, and action research. In-depth interviews were conducted with 25 key informants, focus group discussions with 12 experts, and workshops with 28 stakeholders. Content analysis was used to group data, code, and synthesize themes, and comparative analysis was used to develop strategic approaches appropriate to the monastery context.

The research findings were as follows: 1. The management of monastery assets in Thailand has both strengths and weaknesses. Strengths are that monasteries have a management system that adheres to religious principles, is transparent, and continuously receives support from the community. In addition, they own land in areas with economic potential. Weaknesses include the lack of a clear accounting and financial reporting system, lack of management skills, and lack of community participation. 2. The research has synthesized 5 main policies: transparent accounting, promotion of community participation, use of assets for public benefit, establishment of a management committee based on good governance principles, and personnel development, along with 8 strategies, such as using technology to increase efficiency, enhancing transparency, creating financial stability, and communicating with the community. 3. Suggestions include systematic property registration, continuous inspection, use of information technology, transparent reporting, and establishment of a property office to upgrade management to be modern, transparent, and sustainable.

Keywords: Property Management; Monasteries; Strategy; Good Governance

บทนำ

การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและมีความซับซ้อนในเชิงระบบ เนื่องจากวัดถือเป็นองค์กรศาสนาที่มีบทบาททั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม และสังคม การที่วัดเป็นเจ้าของทรัพย์สินจำนวนมาก เช่น ที่ดิน อาคาร หรือศาสนวัตถุ ย่อมต้องการระบบการจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและหลักธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม หลายวัดยังขาดองค์ความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมักไม่ได้รับการฝึกอบรมที่เพียงพอ ส่งผลให้เกิดข้อขัดแย้งกับหน่วยงานภาครัฐหรือท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านก่อสร้าง

การบูรณปฏิสังขรณ์ หรือการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของวัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) ปัญหานี้จึงนำมาสู่ความจำเป็นในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์เชิงระบบเพื่อจัดการทรัพย์สินของวัดอย่างมีธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์ที่มีความหลากหลายด้านบริบท เช่น พระครูพิศิษฐ์ฯ ประชาภา (2562) พบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชุมชนในกระบวนการจัดการวัดช่วยส่งเสริมความยั่งยืนของกิจกรรมศาสนา ขณะที่พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (2562) เน้นรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมในพระสงฆ์และฆราวาสผ่านกลไกการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถปรับใช้เป็นกลยุทธ์การจัดการภายในวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งล้วนสะท้อนความพยายามในการสร้างระบบจัดการภายในวัดให้สอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่เน้นเรื่องกลยุทธ์และนโยบายเฉพาะทางด้านทรัพย์สินของวัดยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะในมิติที่เชื่อมโยงกับการจัดการเชิงพื้นที่ตามเขตการปกครองของคณะสงฆ์และระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เพื่อการวิเคราะห์นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ซึ่งให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์ วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน และจัดสรรทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว (Bryson, 1993) ร่วมกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural-Functional Theory) ที่อธิบายการทำงานขององค์การศาสนาในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่เฉพาะด้าน และแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพในการบริหารงานสาธารณะ (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP), 2009)

จากความเป็นมาและทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น จึงนำไปสู่คำถามวิจัยสำคัญว่า วัดในประเทศไทยมีสภาพการจัดการทรัพย์สินเป็นอย่างไร นโยบายและกลยุทธ์ที่ใช้ในปัจจุบันมีจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสใดบ้าง และควรกำหนดแนวทางพัฒนาระบบจัดการทรัพย์สินของวัดในอนาคตอย่างไร งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อยกระดับการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีความโปร่งใส ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย
2. เพื่อสังเคราะห์นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอแนะนโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ได้แก่ 1. กลุ่มพระสงฆ์ 2. ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 3. กลุ่มปราชญ์ท้องถิ่น ผู้อาวุโส และกลุ่มชาวบ้าน 4. กลุ่มนักวิชาการศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ จาก 4 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา ขอนแก่น เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี จำนวน 25 รูปหรือคน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. ผู้ทรงคุณวุฒิทางคณะสงฆ์ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย 2. นักวิชาการด้านการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย 3. นักวิชาการศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่พัฒนาวัฒนธรรมเชิงพุทธ จำนวน 12 รูปหรือคน รวมทั้งจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้เกี่ยวข้องจำนวน 28 รูปหรือคน เพื่อสะท้อนความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางพัฒนานโยบายร่วมกัน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. แนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งออกแบบตามประเด็นวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ปัญหา และแนวทางการจัดการทรัพย์สินของวัด 2. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และ 3. แบบสังเกตพฤติกรรม ที่ใช้บันทึกข้อมูลในระหว่างการประชุมเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 25 รูปหรือคน วัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้ถูกบันทึกเสียงและถอดเทปคำสัมภาษณ์อย่างครบถ้วน ต่อมาดำเนินการจัดเวทีสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 รูปหรือคน และจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบายและภาคปฏิบัติ จำนวน 28 รูป

หรือคน เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะและทดสอบแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่เสนอในการจัดการทรัพย์สินของวัด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล และเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยเริ่มจากการอ่านทวนข้อมูลหลายรอบ การจัดกลุ่มประเด็น การสร้างรหัส และการสังเคราะห์สาระสำคัญ เพื่อนำเสนอภาพรวมของสถานการณ์ แนวคิด และข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นจึงใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายและกลยุทธ์การจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของวัดในประเทศไทย

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย พบว่า การจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญ ในด้านจุดแข็ง วัดมีระบบการบริหารที่มีพื้นฐานมาจากหลักศาสนา ซึ่งส่งเสริมความโปร่งใสและความซื่อสัตย์ในการดำเนินงาน นอกจากนี้ วัดยังมีเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวาง ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมักถือครองที่ดินในทำเลที่ดี ซึ่งมีศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ ทำให้วัดสามารถใช้ทรัพย์สินในการจัดกิจกรรมทางสังคมและศาสนาที่หลากหลายได้ อย่างไรก็ตาม วัดยังมีจุดอ่อนที่สำคัญในการจัดการทรัพย์สิน โดยเฉพาะการขาดระบบบัญชีและการรายงานการเงินที่ชัดเจนและโปร่งใส นอกจากนี้ ยังพบว่าบุคลากรของวัดมักขาดทักษะและความรู้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ ในบางกรณี มีการใช้ทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของวัด และยังขาดการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพย์สิน ในด้านปัจจัยภายนอก วัดมีโอกาสำคัญจากการสนับสนุนของรัฐบาลผ่านนโยบายและการจัดสรรงบประมาณ รวมถึงโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพย์สิน นอกจากนี้ ยังได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรเอกชน และมีโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน วัดก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคสำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือระเบียบใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สิน นโยบายที่เข้มงวดเกี่ยวกับการตรวจสอบและการควบคุมทางการเงิน รวมถึงภาวะเงินเฟ้อและภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงความเชื่อทางศาสนาในสังคมปัจจุบันก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่วัดต้องเผชิญ

2. นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย จากการสังเคราะห์ได้แนวทางนโยบายและกลยุทธ์ที่สำคัญในการจัดการทรัพย์สินของวัด โดยนโยบายหลักประกอบด้วย การกำหนดมาตรการการบันทึกและตรวจสอบการเงินและบัญชีที่โปร่งใส การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและการจัดการทรัพย์สิน การกำหนดนโยบายการใช้ทรัพย์สินของวัดเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา การกำหนดกรอบใน

การจัดตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อการบริหารจัดการทรัพย์สินตามหลักธรรมาภิบาลและการส่งเสริมการพัฒนาและการอบรมบุคลากรในการบริหารจัดการทรัพย์สิน ในส่วนของกลยุทธ์ การวิจัยได้เสนอ 8 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2. การพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรเอกชน 3. การเสริมสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่น 4. การสร้างความมั่นคงทางการเงิน 5. การเพิ่มทักษะการจัดการด้วยการสนับสนุนจากรัฐบาลและเอกชน 6. การใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาการจัดการและการสื่อสาร 7. การพัฒนาและปรับปรุงระบบบัญชีและการรายงาน และ 8. การปรับปรุงการสื่อสารและสร้างความร่วมมือกับชุมชน แต่ละกลยุทธ์มีการกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การตั้งเป้าให้ร้อยละ 80 ของวัดทั่วประเทศนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ภายใน 3 ปี หรือการมุ่งหวังให้ 100% ของวัดจัดทำบัญชีและรายงานอย่างโปร่งใสภายใน 2 ปี เป็นต้น กลยุทธ์เหล่านี้มุ่งเน้นการยกระดับการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

3. แนวทางในการพัฒนานโยบายในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย การวิจัยได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนานโยบายการจัดการทรัพย์สินของวัด โดยเน้นการปรับปรุงและพัฒนาในหลายด้าน ประการแรก คือการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดอย่างชัดเจนและเป็นระบบ โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลทรัพย์สินทุกประเภท และบันทึกรายละเอียดอย่างครบถ้วน ประการที่สอง คือการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการทรัพย์สินอย่างสม่ำเสมอ โดยกำหนดระยะเวลาการตรวจสอบที่ชัดเจนและจัดทำรายงานการประเมินผลเป็นประจำ นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินดิจิทัลและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและบริหารจัดการทรัพย์สิน การรายงานผลการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินและการประเมินผลก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญ โดยเน้นการจัดทำรายงานที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเพื่อความโปร่งใส ท้ายที่สุด เสนอให้มีการจัดตั้งสำนักทรัพย์สินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ของสำนักทรัพย์สินอย่างชัดเจน และพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการทรัพย์สิน การนำแนวทางเหล่านี้ไปปฏิบัติจะช่วยยกระดับการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยให้มีความทันสมัย โปร่งใส และมีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนและการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของวัดอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย พบว่า การจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยยังขาดระบบบัญชีและการรายงานทางการเงินที่ชัดเจนและโปร่งใส ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการขาดความรู้และทักษะในการจัดการทางการเงินของผู้ที่รับผิดชอบ รวมถึงการขาดระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของณดา จันทร์สม (2555)

ได้วิจัยเรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย พบว่า วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ และการจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่าวัดมีการดำเนินการได้อย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้พบว่า วัดมีจุดแข็งในด้านการมีเครือข่ายสังคมที่กว้างขวางและได้รับการสนับสนุนจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุชนันท์ สุนนโท (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการศาสนสมบัติของวัด

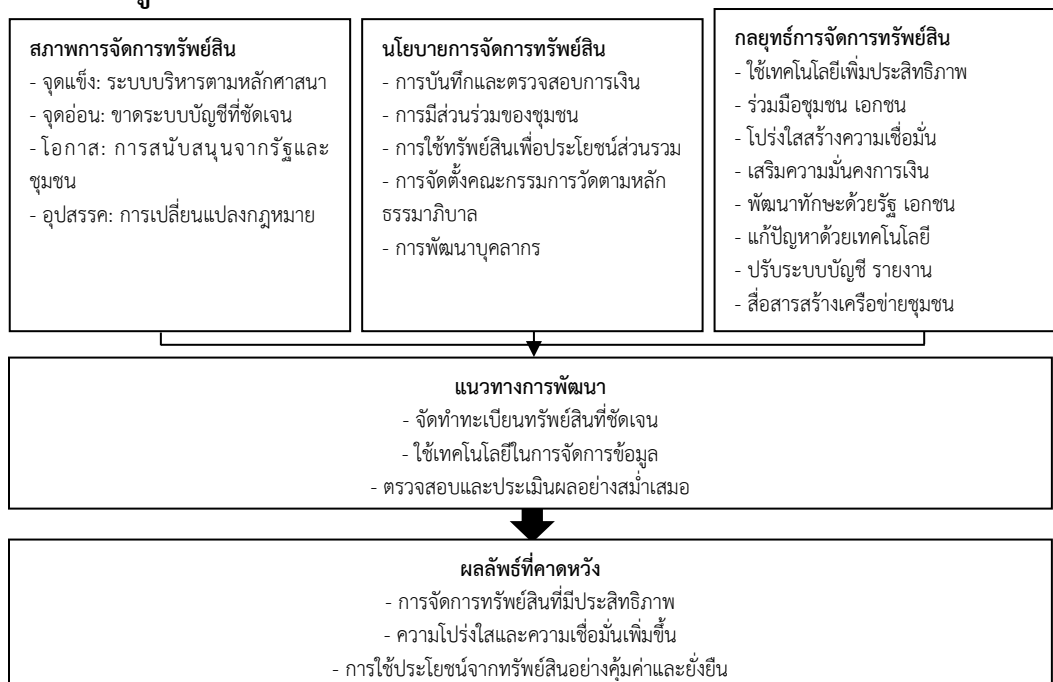
2. นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย พบว่า นโยบายหลักในการจัดการทรัพย์สินของวัด ได้แก่ การกำหนดมาตรการบันทึกและตรวจสอบการเงินและบัญชีให้โปร่งใส การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและจัดการทรัพย์สิน การกำหนดนโยบายการใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการวัดตามหลักธรรมาภิบาล และการส่งเสริมพัฒนาอบรบบุคลากรด้านการบริหารจัดการทรัพย์สิน สอดคล้องกับงานวิจัยของพีรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ (2557) ได้วิจัยเรื่อง การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการบัญชีและการรายงานทางการเงินของวัดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการดำเนินงาน การเน้นการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรเอกชน สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และงานวิจัยของพล อาริยะชาติกุล (2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการพื้นที่วัดเพื่อปล่อยเช่า ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการจัดการพื้นที่วัดอย่างยั่งยืน โดยช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและลดข้อพิพาทระหว่างวัดกับชุมชน ในส่วนของกลยุทธ์ได้เสนอแนวทางสำคัญ 8 ประการในการจัดการทรัพย์สินของวัด ได้แก่ 1. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ 2. การพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรเอกชน 3. การเสริมสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่น 4. การสร้างความมั่นคงทางการเงิน 5. การเพิ่มทักษะด้านการจัดการด้วยการสนับสนุนจากรัฐและเอกชน 6. การใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการและการสื่อสาร 7. การพัฒนาระบบบัญชีและรายงานให้มีมาตรฐาน และ 8. การปรับปรุงการสื่อสารและสร้างความร่วมมือกับชุมชน กลยุทธ์เหล่านี้ล้วนมุ่งยกระดับการจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน แนวทางที่เสนอนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดบรรจง วิสารโท (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการบัญชีทางการเงินของวัดในจังหวัดปทุมธานี พบว่า การใช้เทคโนโลยีและโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการจัดทำบัญชี การพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยวงจรเดมมิง ที่เน้นการวางแผน นำไปปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเสนอการพัฒนาศักยภาพด้วยหลักอริยาบท 4 เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและทักษะด้านการบริหารการเงินของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในวัด ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการเพิ่มทักษะ

ความโปร่งใส และความยั่งยืน ขณะเดียวกัน งานวิจัยของวุฒิพงษ์ พิมพ์ธาตุ (2566) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ยังได้ยืนยันว่าการบริหารงานวัดตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ เป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นจากชุมชน และทำให้การจัดการทรัพย์สินของวัดมีความเป็นธรรมและตรวจสอบได้

3. แนวทางในการพัฒนานโยบายในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย พบว่าแนวทางในการพัฒนานโยบายการจัดการทรัพย์สินของวัด โดยเน้นการจัดทำทะเบียนทรัพย์สิน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดตั้งสำนักทรัพย์สิน ทั้งนี้เนื่องจากการขาดระบบการจัดการข้อมูลที่เป็นระบบและการขาดหน่วยงานเฉพาะที่รับผิดชอบด้านการจัดการทรัพย์สินของวัด การเสนอให้มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดอย่างชัดเจนและเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิระชัย ขยวีโร (มิตะสิทธิ์) (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย ที่เสนอว่า การมีระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินที่ชัดเจนเป็นพื้นฐานสำคัญในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของณดา จันทรสม (2555) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ที่เสนอว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการทรัพย์สินของวัดจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการดำเนินงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย ได้ให้องค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบัน ความท้าทาย และแนวทางในการพัฒนาการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย การจัดการทรัพย์สินของวัดเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและต้องการการบูรณาการหลายด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน

จากการวิเคราะห์สภาพการจัดการทรัพย์สินของวัด พบว่าวัดมีจุดแข็งที่สำคัญคือ การมีระบบบริหารที่มีพื้นฐานจากหลักศาสนา ซึ่งส่งเสริมความโปร่งใสและความซื่อสัตย์ในการดำเนินงาน นอกจากนี้ วัดยังมีเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวางและมักถือครองที่ดินในทำเลที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน อย่างไรก็ตาม วัดยังเผชิญกับจุดอ่อนที่สำคัญ เช่น การขาดระบบบัญชีที่ชัดเจนและโปร่งใส การขาดทักษะและความรู้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินและการใช้ทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของวัด ในด้านปัจจัยภายนอก วัดมีโอกาสำคัญจากการสนับสนุนของรัฐบาล การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการทรัพย์สิน และการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรเอกชน แต่ก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคจากการเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือระเบียบใหม่ ๆ นโยบายที่เข้มงวดเกี่ยวกับการตรวจสอบและควบคุมทางการเงิน รวมถึงภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน

การวิจัยได้เสนอนโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัด โดยนโยบายหลักประกอบด้วยกำหนดยาตรการการบันทึกและตรวจสอบการเงินและบัญชีที่โปร่งใส การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การจัดตั้งคณะกรรมการวัดตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาบุคลากร กลยุทธ์ที่สำคัญในการจัดการทรัพย์สินของวัดประกอบด้วย 8 ประการ ได้แก่ 1. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2. การพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรเอกชน 3. การเสริมสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่น 4. การสร้างความมั่นคงทางการเงิน 5. การเพิ่มทักษะการจัดการด้วยการสนับสนุนจากรัฐบาลและเอกชน 6. การใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหการจัดการและการสื่อสาร 7. การพัฒนาและปรับปรุงระบบบัญชีและการรายงาน และ 8. การปรับปรุงการสื่อสารและสร้างความร่วมมือกับชุมชน แนวทางการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วยการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดอย่างชัดเจนและเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการข้อมูล การตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ การรายงานผลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และการจัดตั้งสำนักทรัพย์สินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยจำเป็นต้องมีการบูรณาการระหว่างการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาทักษะบุคลากร การสร้างความร่วมมือกับชุมชน และการเสริมสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของวัดอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาและการพัฒนาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ การนำองค์ความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้จะช่วยยกระดับการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยให้มีความทันสมัย โปร่งใส และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง

จะนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นจากประชาชนและการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของวัดอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรพิจารณาการออกนโยบายสนับสนุนการพัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินของวัด โดยเฉพาะในด้านการใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาบุคลากร
2. ควรมีการกำหนดมาตรฐานการจัดการทรัพย์สินของวัดที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย
3. ควรส่งเสริมการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐในการจัดการทรัพย์สินของวัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรนำกลยุทธ์ทั้ง 8 ประการไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและความพร้อมของแต่ละวัด
2. ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการทรัพย์สินของวัดในระยะยาว โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม
3. ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการทรัพย์สินระหว่างวัดต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ ที่นับถือพุทธศาสนา
2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การจัดการทรัพย์สินที่ได้จากการวิจัยนี้ในวัดต่าง ๆ
3. ควรมีการศึกษามลกระทบของการใช้เทคโนโลยีในการจัดการทรัพย์สินของวัดต่อวิถีชีวิตและความเชื่อของพุทธศาสนิกชน

เอกสารอ้างอิง

- ณดา จันทรสม. (2555). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระครูพิศิษฐ์ฯ ประชานาถ (ประยูร นนทียะ). (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปลัดบรรจง วิสารโท. (2565). การพัฒนาการบริหารจัดการบัญชีทางการเงินของวัดใน จังหวัดปทุมธานี (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิระชัย ขยวิโร. (2557). การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของ คณะสงฆ์ไทย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุนันท์ สุนนโท. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พล อาริยะชาติกุล. (2554). การบริหารจัดการพื้นที่วัดเพื่อปล่อยเช่า (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์) ปทุมธานี: มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- พีรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ. (2557). การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ ปริมาณของกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 10(2), 145-165.
- วุฒิพงษ์ พิมพ์ธาตุ. (2566). การบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดบึงกาฬ. วารสารศึกษิตาไลย์, 4(2), 99-110.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). รายงานผลการดำเนินงานด้านศาสนสมบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Bryson, J. M. (1993). *Strategic planning for public and nonprofit organizations*. Oxford: Pergamon Press.
- United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP). (2009). *What is Good Governance?*. Retrieved March 20, 2024, from <https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>

